

1. Фінансовий контроль суб'єктів декларування (керівників та членів їх сімей).

Один з ефективних способів запобігання корупції в державній сфері – це посилення заходів фінансового контролю осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб.

Декларування доходів, а подекуди і видатків службових осіб – важливий інструмент для запобігання корупції, виявлення незаконного збагачення та конфлікту інтересів.

З урахуванням найкращих світових практик Законом України «Про запобігання корупції» (далі Закон) 2016 року запроваджено електронне декларування.

Висвітлюючи питання електронного декларування, на що хотілося б звернути увагу.

По-перше, всі Ви, як керівники комунальних підприємств, установ та закладів є посадовими особами юридичних осіб публічного права, тобто є суб'єктами, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», відповідно до підпункту «а» пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону.

По-друге, звертаємо увагу на те, що відповідно до положень Закону керівники комунальних підприємств зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (далі декларація) за минулий рік за формою, що визначається Національним агентством.

Щорічна декларація подається у період з 00 години 00 хвилин 1 січня до 00 години 00 хвилин 1 квітня року, наступного за звітним роком. Така декларація охоплює звітний рік (період з 1 січня по 31 грудня включно) що передує року, в якому подається декларація, та містить інформацію на 31 грудня звітного року.

Крім того, суб'єкти декларування зобов'язані:

- у разі припинення діяльності подавати декларацію, за період, не охоплений раніше поданими деклараціями, не пізніше дня такого припинення;

- наступного року після припинення діяльності подавати декларацію за минулий рік;

- до призначення або обрання на відповідну посаду, подавати декларацію за минулий рік.

Упродовж семи днів після подання декларації суб'єкт декларування має право подати виправлену декларацію.

Положеннями ст. 47 Закону України «Про запобігання корупції» передбачено, що подані декларації включають до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що формується та ведеться Національним агентством.

Реєстр є відкритим та цілодобово доступним.

Національне агентство проводить щодо декларацій, поданих суб'єктами декларування, такі види контролю:

1. щодо своєчасності подання;
2. щодо правильності та повноти заповнення;
3. логічний та арифметичний контроль.

Коротко по кожному виду контролю:

Своєчасність подання декларацій:

НАЗК перевіряє, чи подав декларант декларацію у встановленні Законом строки, якщо не подав декларацію, то Національне агентство письмово повідомляє такого суб'єкта про факт неподання декларації. У такому випадку суб'єкт декларування повинен упродовж десяти днів з дня отримання такого повідомлення подати декларацію в порядку, визначеному частиною першою статті 45 Закону.

Повна перевірка декларації полягає у з'ясуванні достовірності задекларованих відомостей, точності оцінки задекларованих активів, перевірці на наявність конфлікту інтересів та ознак незаконного збагачення і може здійснюватися як у період здійснення декларантом своїх повноважень так і протягом трьох років після припинення такої діяльності.

Національне агентство проводить повну перевірку інформації, яка підлягає відображенню в декларації, щодо членів сім'ї суб'єкта декларування у випадках, передбачених частиною сьомою статті 46 цього Закону. *(це відбувається в тих випадках коли члени сім'ї декларанта відмовляються надати відомості і ви пишете в графах «невідомо, або не надав інформації»)*

Національне агентство проводить перевірку декларації на підставі інформації, отриманої від фізичних та юридичних осіб, із засобів масової інформації та інших джерел, про можливе відображення у декларації недостовірних відомостей.

У разі встановлення за результатами повної перевірки декларації відображення у декларації недостовірних відомостей Національне агентство письмово повідомляє про це спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції.

Законом України «Про запобігання корупції» вперше визначено засади здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування.

Зокрема на законодавчому рівні закріплено, що Національне агентство з питань запобігання корупції визначає порядок здійснення та здійснює вибірковий моніторинг способу життя суб'єктів декларування.

Основна мета здійснення Національним агентством моніторингу способу життя суб'єктів декларування – встановлення відповідності їхнього рівня життя наявним у них і членів їхньої сім'ї майну і отриманим ними доходами згідно з декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Моніторинг способу життя суб'єктів декларування здійснює Національне агентство на підставі:

Інформації, отриманої від фізичних та юридичних осіб;

Із засобів масової інформації;

Інших відкритих джерел інформації, яка містить відомості про невідповідність рівня життя суб'єктів декларування задекларованим ними майну і доходам.

Встановлення невідповідності рівня життя суб'єкта декларування задекларованим ним майну і доходам є підставою для здійснення повної перевірки його декларації. У разі встановлення невідповідності рівня життя Національне агентство дає змогу суб'єкту декларування впродовж десяти робочих днів надати письмове пояснення за таким фактом.

У разі виявлення за результатами моніторингу способу життя ознак корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, Національне

агентство інформує про них спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Окрім зазначених заходів фінансового контролю, чинним антикорупційним законодавством передбачено здійснення **додаткових заходів фінансового контролю**.

Так, у разі відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента відповідний суб'єкт декларування зобов'язаний у десятиденний строк письмово повідомити про це Національне агентство у встановленому ним порядку, із зазначенням номера рахунка і місцезнаходження банку-нерезидента.

(форма повідомлення про відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента (далі – повідомлення) (додаток до Порядку інформування НАЗК про відкриття валютного рахунку в установі банку нерезидента затвердженого рішенням НАЗК 06.09.2016 №20) заповнюється суб'єктом власноруч чорнильною або кульковою ручкою синього або чорного кольору так, щоб забезпечити вільне читання внесених відомостей, та засвідчує своїм підписом. Повідомлення у вигляді паперового документа надсилається до Національного агентства засобами поштового зв'язку рекомендованим листом з повідомленням про вручення. Повідомлення також може бути надіслане через власний персональний електронний кабінет у вигляді сканованої копії чи фотозображення через мережу Інтернет з використанням програмних засобів Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (далі – Реєстр), після автентифікації суб'єкта декларування)

Також у разі суттєвої зміни у майновому стані суб'єкта декларування, а саме отримання ним доходу, придбання майна на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня відповідного року, зазначений суб'єкт у десятиденний строк з моменту отримання доходу або придбання майна зобов'язаний письмово повідомити про це Національне агентство. Зазначена інформація вноситься до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та оприлюднюється на офіційному веб-сайті Національного агентства.

Для кожного випадку отримання доходу або придбання майна суб'єкт декларування особисто подає окреме повідомлення про суттєві зміни у майновому стані заповненням відповідної електронної форми на веб-сайті Національного агентства через власний персональний електронний кабінет суб'єкта декларування у системі Єдиного Державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

За порушення вимог фінансового контролю чинним законодавством передбачено дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність.

Так статтею 172⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачено відповідальність у вигляді штрафу за такі правопорушення :

- несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (штраф від

п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян);

- неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому (штраф від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян);

- подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (штраф від однієї тисячі до двох тисяч п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян).

Відповідальність за цією статтею за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, настає у випадку, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 100 (192100 грн.) до 250 (480250 грн.) прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

Статтею 366¹ Кримінального кодексу України передбачено кримінальну відповідальність за декларування недостовірної інформації, а саме:

подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України "Про запобігання корупції", або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації караються штрафом від двох тисяч п'ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або позбавленням волі на строк до двох років, з позбавленням

права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Відповідальність за цією статтею за подання суб'єктом декларації завідомо недостовірних відомостей у декларації стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, настає у випадку, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму понад 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

Станом на сьогодні до Черкаської обласної ради від Національного агентства та спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції повідомлення стосовно керівників комунальних підприємств обласної ради про порушення вимог антикорупційного законодавства в частині фінансового контролю та про притягнення їх до адміністративної або кримінальної відповідальності не надходили.

2. Дотримання законодавства про конфлікт інтересів

Конфлікт інтересів, тобто суперечність між приватними та службовими інтересами і в державному, і в приватному секторах, непокоять громадськість.

До Черкаської обласної ради надходять повідомлення про наявність у керівників комунальних підприємств ради конфлікту інтересів зокрема, що стосується спільної роботи близьких осіб - прямого підпорядкування. Тобто, коли в підпорядкуванні керівника працюють дружина, чоловік, діти, зяті, невістки і т.д., що є недопустимим та не відповідає вимогам чинного законодавства.

Щодо поняття «прямого підпорядкування» слід зазначити, що визначення цього поняття міститься в абзаці другому статті 1 Закону, згідно з яким безпосереднє підпорядкування - це відносини прямої організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника, в тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, заперечень, доручень, контролю за їх виконанням.

Посадові особи державних та комунальних підприємств, установ і організацій зобов'язані повідомляти про конфлікт інтересів, який пов'язаний з обмеженням спільної роботи близьких осіб.

Враховуючи, що стаття 27 в Законі не передбачає поширення обмеження спільної роботи близьких осіб на посадових осіб державних та комунальних підприємств, установ, організацій, можна було б зробити висновок про те, що спільна робота близьких осіб у прямому підпорядкуванні

не є корупційним деліктом. Відповідальність за такі дії не встановлює ні КУпАП, ні тим більше Кримінальний кодекс України.

Водночас, на практиці така ситуація розглядається як конфлікт інтересів, що має наслідки притягнення осіб, які мають в безпосередньому підпорядкуванні близьких осіб, до адміністративної відповідальності на підставі статті 172-7 КУпАП (порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів).

Враховуючи, що метою превенції конфліктів інтересів є, насамперед, недопущення їх виникнення, Закон встановлює вимогу до службових осіб вживати відповідних заходів (пункт 1 частини першої статті 28 Закону).

Положення цієї норми, насамперед, направлені на заборону практики свідомого створення службовцем обставин конфлікту інтересів, а в подальшому вжиття ними заходів щодо його врегулювання.

(Наприклад: Особа усвідомлює, що призначення в якості її підлеглої близької їй особи призведе до виникнення конфлікту інтересів, який матиме постійний характер, проте не інформує про це, розраховуючи на те, що в подальшому її безпосередній керівник або керівник органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади обере інший ніж звільнення спосіб врегулювання такого конфлікту).

А саме:

1) вживати заходів щодо недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів;

2) повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї конфлікту інтересів безпосереднього керівника (у вашому випадку керівника обласної ради);

3) не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів;

4) вжити заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Безпосередній керівник особи або керівник органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади протягом двох робочих днів після отримання повідомлення про наявність у підлеглої йому особи реального чи потенційного конфлікту інтересів, приймає рішення щодо врегулювання конфлікту інтересів, про що повідомляє відповідну особу та зобов'язаний вжити передбачені цим Законом заходи для запобігання та врегулювання конфлікту інтересів такої особи.

Заходи зовнішнього та самостійного врегулювання конфлікту інтересів

1. Зовнішнє врегулювання конфлікту інтересів здійснюється шляхом:

1) усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів;

2) застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень;

3) обмеження доступу особи до певної інформації;

4) перегляду обсягу службових повноважень особи;

5) переведення особи на іншу посаду;

6) звільнення особи.

2. Особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, у яких наявний реальний чи потенційний

конфлікт інтересів, можуть самотійно вжити заходів щодо його врегулювання шляхом позбавлення відповідного приватного інтересу з наданням підтверджуючих це документів безпосередньому керівнику або керівнику органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади.

У разі існування в особи сумнівів щодо наявності в неї конфлікту інтересів вона зобов'язана звернутися за роз'ясненнями до територіального органу Національного агентства.

Як приклад можна навести таку ситуацію, яка сталась нещодавно. До Черкаської обласної ради надійшов лист від Громадської ради при Черкаській ОДА про те, що в одному із комунальних закладів ради у підпорядкуванні керівника працює його дружина.

На підставі вказаного листа Черкаською обласною радою до керівника застосовано заходи зовнішнього контролю.

Однак, керівник мав сумніви, щодо наявності/відсутності конфлікту інтересів, у зв'язку із їх спільною роботою, а тому особисто звернувся до Національного агентства з питань запобігання корупції за роз'ясненнями.

За результатами розгляду описаних заявником у зверненні обставин, Національне агентство прийшло до висновку, що у керівника закладу наявний приватний інтерес зумовлений сімейними стосунками, який може вплинути на об'єктивність та неупередженість прийняття ним рішень, або на вчинення чи невчинення дій щодо своєї дружини під час виконання ним повноважень як директора.

Враховуючи той факт, що конфлікт інтересів мав місце, керівником закладу самотійно вжито заходів щодо його

врегулювання шляхом позбавлення відповідного приватного інтересу з наданням підтверджуючих це документів керівнику органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади.

Також хотілося б відмітити, що на сьогодні на розгляді в Черкаській обласній раді знаходиться лист Національного агентства з питань запобігання корупції стосовно керівника комунального закладу щодо безпосереднього підпорядкування близьких осіб. Лист – про надання інформації та витребування документів, таких як копії контракту, копії розпорядження про призначення, копії повідомлення керівника про наявність конфлікту інтересів та вжитих Черкаською обласною радою заходів щодо врегулювання конфлікту інтересів.

Хочемо відміти, що якщо керівником комунального закладу не вживаються заходи щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у його діяльності, Черкаською обласною радою застосовуються зовнішні заходи врегулювання конфлікту інтересів щодо керівника, а не осіб, які працюють у його підпорядкуванні.

В підведення підсумку, хочемо звернутися до Вас, як до осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», скеровуйте свою професійну діяльність так, щоб вона була в межах Закону. Пам'ятайте, що Конституцією України закріплено – незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності (ч. 2 ст. 68). Адже буде прикро, коли через спільну роботу з близькими особами втратите роботу саме Ви, а не близька вам особа.

Дякую за увагу!